

Anketa kot oblika raziskave in način zbiranja podatkov:

BISTVENI ELEMENTI ANKETE (DEFINICIJA):

Anketa je zbiranje podatkov s spraševanjem, komunikacija anketar – anketiranec (vprašanje – odgovor), vnaprej pripravljen inštrument (vprašalnik kot »merski inštrument«), standardizacija (primerljivost podatkov), kvantifikacija, vzorčenje (možnost posploševanja)

RAZLIČNE OBLIKE ANKET (NAČRTI)

1. Ena časovna točka
2. Longitudinalne raziskave: panel, trend
3. Primerjalne raziskave
4. Vrste ankete glede na izvebo spraševanja: neposredni intervjuji – »face to face«, telefonskega anketa, poštna anketa, supinska (vodena) anketa, računalniška anketa (npr. prek interneta)

NAČTROVANJE ANKETE (KLJUČNE FAZE)

- 1.KONCEPTUALIZACIJA: populacija in enota raziskave, spremenljivke
- 2.VZOREC
- 3.OPERACIONALIZACIJA: priprava vprašalnika (merski inštrumenti)
4. USPOSABLJANJE ANKETARJEV
- 5.TERENSKA FAZA (ANKETIRANJE)
6. VNOS PODATKOV

VIRI NAPAK PRI ANKETI

- dobro izhodišče pri načrtovanju ankete je razmislek o možnih napakah ter razlogih nesodelovanja

Viri napak pri anketi so lahko naslednji: vzorec, vnos podatkov

Problem anketne situacije: vprašalnik anketar (lastnosti in vedenje), anketiranec (njegove lastnosti), okoliščine (npr. »tretja« oseba, družbene razmere, vrta ankete)

VZOREC – osnovni pojmi:

- Element (enota analize, ki lahko razlikuje od enote opazovanja), - Populacija (teoretično definiran agregat enot analize), - Raziskovalna populacija, - Vzorčna enota, - Vzorčni okvir (seznam), - opazovalna enota (vir informacij), - spremenljivka, - parameter (sumarni opis spremenljivke na populaciji), - statistika (sumarni opis spremenljivke na vzorcu, - vzorčna napaka stopnja verjetja in interval zaupanja

Vzorec in možne napake:

-Vzorčni okvir, -Način izbire enot, -Reprezentativnost vzorca, -Velikost vzorca, -Odklonitve odgovorov, -Vzorčna napaka (pri slučajnem vzorcu jo je praviloma vedno mogoče oceniti) -Interval zaupanja, ki nam pove natančnost konkretne statistike na vzorcu (verjetnost, da se dejanski parameter nahaja v določenem intervalu).

VPRAŠALNIK

1.pridobivanje podatkov v skaldu s cilji raziskave, spostavljanje optimalneg odnos anketar – anketianec

2.Priprava vprašalnika: cilji ankete (raziskave), teoretična izhodišča, operacijonalizacija, prilagajanje operacionalnega načrta (vprašalnika) okolju,

formalna oblika in struktura (tipi vprašanj, vrstni red , število vprašanj, stopnja standardizacije ...)

Nekateri teoretski pogledi na problem anketne situacije:

- teorija kognitivne disonance, dejavniki anketirančevega odnosa do anketne situacije, večstopenjski proces odgovarjanja na anketna vprašanja

Teorija kognitivne disonance in anketa (Festinger, 1957)

- psihično neugodje (disonanca) anketiranca ko je postavljen pred zahtevo po izražanju mnenja, motiviranost, da to neugodje reši, oblikovanje mnenja in odgovora v samem kontekstu ankete, pomemben dejavnik pri tem je anketni inštrument – vprašalnik

Anketirančev odnos do anketne situacije dejavniki (Martin in Turner, 1985):

- anketarjev pristop, respondentovo poimenovnje lastne vloge, družbena pričakovanja, razumevanje vprašanj in konteksta

Večstopenjski proces odgovarjanja na anketno vprašanje (Starck in Martin, 1987)

- razumevanje in interpretacija vprašanj, priklic informacij, oblikovanje mnenja, izbor modalitet (ponujenih odgovorov), sporočanje mnenj anketarju

Prilagajanje vprašalnika okolju

1.Vsebina vprašanj: naj bo prilagojena življenjskim izkušnjam anketirancev

2.Jezik ankete : knjižni, informativni, čim bolj standardiziran

3.Raven zahtevnosti oz. poznavanje problematike: Terminologija, vrsta podatkov

Struktur in oblika vprašalnika – tipi vprašanj

1.Odprta vprašanja: nestandardizirano, tudi informacij, ki niso v naprej pričakovane, izurjeni anketarji

2.Polodprta vprašanja: odprti del je redko izkoriščen – tako s strani anketirancev kot analitsko

3.Zaprta vprašanja: standardizacija, možen večji obseg, zavajajoča predstava o objektivnosti, nevarnost mehničnega odgovarjanja

Formulacija vprašanj in ponujenih odgovorov:

- ubeseditev (verbalizacija, wording) vprašanj in odgovorov: uporaba različnih terminov lahko da različne in nepredvidljive rezultate, - dolžina lestvice oz. število ponujenih odgovorov ter vrstni red ponujenih odgovorov(oboje vpliva na izbiro odgovora), - (Ne)uravnoveženost lestvic: npr. problem ponujene srednje alternative, - pojasnilo pred ali v samem vprašanju (dolžina vprašanja), - lestvice – verbalno izražanje kvantitavnih stanj ali številске lestvice

Vrstni red vprašanj

Zagotavljanje čim bolj tekočega razgovora in sproščenega vzdušja: logičnost – vrstni red naj sledi vsebini, lažja vprašanja na začetku in na koncu, problem zaporedja splošnih in spicifičnih vprašanj (npr. asimilacijski in kontrastni učinek), problem konteksta vprašanj (vsebina predhodnih vprašanj vpliva na odgovore, umestitev vprašanj (tabela kot konverzacijski kontekst))

KVANTITATIVNA ANALIZA PODATKOV

Analiza – izhodišča

Temeljni elementi analitskega procesa: hipoteze, podatki, analiza podatkov

Podatki: -Rezultat merjenja, -Sestimatično urejanje in pojmovno strukturiranje manifestne lastnosti pojavov oz. objektov opazovanja

Dva bistvena elementa podatkov: enote opazovanja (Ei), lastnosti, ki smo jih metili (Xi)

Priprava podatkov za analizo:

Kodiranje: določanje kategorij in njihovih šifer, kodirna knjiga (codebook)

Vnos podatkov: direktno, indirektno

Čiščenje podatkov: dopustne šifre, logična kontrola

Orodje za obdelavo podatkov: programski paketi

Shranjevanje podatkov: arhivi podatkov

Eksplanatorna raven analize – tabele

Na eksplanatorni ravni v analizo vključimo hkrati vsaj dve spremenljivki in med njima raziskujemo povezanost in sicer simetrično zvezo, korelacijo in /ali asimetrično zvezo, vzorčnost.

Kontigenčne tabele: povezanost med nominalnimi spremenljivkami

Štirje principi (J.Davis): številke morajo pripovedovati zgodbo in zgodba mora temeljiti na številkah, grafi so bistveni, »kaj je vzrok« so najboljše zgodbe, zgodbe za publiko

Primerjava povprečij: t- test

Odvisna spremenljivka: intervalna ali razmernostna (npr. dohodek v tolarjih, št. članov gospodinjstva, egalitarizem – merjen z Likertovo lestvico)

Neodvisna spremenljivka : nominalna (ali ordinalna) (npr. spol, poklic) hkrati nas zanimata dve skupini oz. kategoriji v okviru spremenljivke.

Primerjava povprečij odvisne spremenljivke: razlike med dvema kategorijama neodvisnih spremenljivk (npr. moški – ženske, zaposleni – nezaposleni, delavci – uslužbenci)

Primerjava povprečij: analiza varijance: -odvisna spremenljivka (intervalna ali razmernostna), - neodvisna(e) spremenljivka(e) (nominalna(e) ali ordinalna(e)), -primerjava varianc odvisne spremenljivke (varianca med kategorijami neodvisnih spremenljivk (pojasnitev), variance znotraj kategorij), -primerjava povprečij odvisne spremenljivke (razlike med kategorijami neodvisnih spremenljivk)

Klasifikacije, tipologije in razvrščanje v skupine

Problem klasifikacije so lahko pojavi na dva načina: kot problem operacionalizacije, kot cilj raziskovanja (zato tudi različna pojmovanja koncepta, ki ga označujemo s terminom klasifikacija).

Trije možni pomeni termina klasifikacija (A.Marradi, 1990)

1.Členitev: intelektualna operacija členitve pojma – od najsplošnejše ravni k več pojmom na nižji stopnji splošnosti.

2.Združevanje: razvrstitev objektov v dve ali več podskupin po podobnosti glede na eno ali (običajno) več lastnosti.

3.Uvrščanje: razvrstitev objektov v naprej določene razrede ali tipe.

Tri vrste klasifikacij:

1.Klasifikacijska shema: delitev na podlagi enega kriterija (dimenzije, spremenljivke)

2.Tipologija: delitev na podlagi več kriterijev (spremenljivk) – lahko gre za členitev ali za združevanje.

3.Taksonomija: delitev na podlagi več kriterijev v zaporedju skozi serijo členitev.

Komponentna analiza in factorska analiza

Klasifikacija kot razvrščanje spremenljivk temelji na kriteriju (povezanost – korelacija med intervalnimi spremenljivkami) in idejah (za povezanimi spremenljivkami se skriva splošni pojem oz. latentna spremenljivka – faktor)

Faktorska lestvica

Izhodišče: -nabor trditvev – kot pri Likertovi lestvici, -ugotovljene korelacije med trditvami, -hipoteza, da večje št. trditvev leži na isti dimenziji, -če to drži se ta dimenzija pojavi kot faktor, ki ga lahko razumemo kot lestvico

Lestvica ni v naprej definirana (kot Linkertova), ampak je izpeljana iz podatkov. Koncept (latentno spremenljivko), ki ga lestvica meri, opišemo na podlagi trditev »itmov«, ki najbolj kolerirajo s faktorjem.

OBLIKE RAZISKAV – RAZISKOVALNI NAČRTI

Raziskovalne strategije: -kvantitativno raziskovanje, -primerjalno raziskovanje, -kvalitativno raziskovanje

Raziskovalni načrti (oblike raziskav): -anketa, -eksperiment, -longitudinalne raziskave, -panelne raziskave, -sekundarna analiza, -primerjalno raziskovanje, -analiza vsebine (dokumentov, besedil...), -terensko participativno raziskovanje, -akcijske raziskave

Kontroliranost pri eksperimentu: -kontrola eksperimentalne situacije (okolja, pogojev), -eksperimentalna in kontrolna skupina (enakost skupin), -kontrola neodvisne spremenljivke (eksperimentalni stimulus) – manipulacija z neodvisno spremenljivko, -kontrola odvisne spremenljivke – merjenje odvisne spremenljivke pred in po manipulaciji z neodvisno spremenljivko

Panelna raziskava: -oblika medsebojne analize, -opazovanje istih enot v najmanj dveh časovnih točkah glede istih značilnosti, -panel vs. trend – pri trendu opazujemo le neto spremembe pri celotni populaciji, med tem ko pri panelni raziskavi lahko opazujemo tudi spremembe na ravni enot opazovanja, -problemi zanesljivosti in veljavnosti pri panelni raziskavi (problem realizacije enakega vzorca ob ponovitvah, anonimnost je vprašljiva, problem merskih instrumentov (npr. stabilnost, učinki prve meritve – predvsem v primeru merjenja stališč)

Sekundarna analiza: -raziskovaje brez vstopanja v raziskovano okolje, -raziskovanje na podlagi obstoječih podatkov, -vrste oz. viri podatkov (zgodovinski dokumenti, sodobni dokumenti, časopisi, statistika, druge raziskave), -običajni viri so statistični podatki in podatki drugih raziskav, -rednosti: cena, hiter dostop do podatkov, večja možnost kontrole neodvisnih raziskovalcev (ponovljivost), -slabosti: možne omejitve pri dostopu do podatkov, neaktualnost, neusklajenost s cilji raziskave, problem reprezentativnosti.

PRIMERJALNO RAZISKOVANJE - CILJI

Logika primerjalne analize: -predpostavka v družboslovju: znanstvene trditve ne morejo biti univerzalno veljavne zaradi specifičnosti družbenih sistemov, -zato: isto teorijo je treba ovrednotiti v različnih sistemskih okoljih, -sistem (enota primerjave) se lahko razume kot spremenljivka

Primerjalno raziskovanje in razmerje enota – spremenljivka: -poudarek na enoti: zanima nas različnost in podobnost (študij primerov, klasifikacija), -poudarek na spremenljivki: zanima nas povezanost oz. vzorčnost – torej splošne zakonitosti (razvoj teorije), enota kot spremenljivka: država kot enota primerjave predstavlja posamezno kategorijo spremenljivke, ki nas zanima.

Opis klasifikacija in problem pojasnitve v okviru primerjalnega raziskovanja:

-sistematično opisovanje in klasifikacija enot primerjave je prvi in nezogibni cilj primerjalnega raziskovanja, -pojasnitev pojavov (razvijanje teorij) v kontekstu primerjalnega raziskovanja pa je možno le na podlagi natančnega opisa in klasifikacije enot- torej odkrivanja splošnih pogojev in vzrokov ter specifičnih okoliščin, zaradi katerih se pojav pojavlja

Primerjalno raziskovanje in logika eksperimenta

Razširitev časovnega in prostorskega okvira vzorčne analize neeksperimentalnih podatkov:

1. Vzorčnost kot izhodišče: $Y = f(X)$

2. kontrola pogojev: uvedba več kontekstov (enot primerjave) – natičen opis enot primerjave

3. Dopolnitev izhodišča: $Y=f(X_i, X_o, S, E)$

4. Analiza: kvantitativna – kvalitativna

KVALITATIVNO RAZISKOVANJE

Paradigmatsko izhodišče kvalitativnega raziskovanja: -utemeljeno v interpretativni paradigmi – viri so naslednji: historicizem (Dilthey), sociologija razumeanja (Weber), fenomenologija (Schutz) etnometodologija (Garfinkel)

Odnos do družbe kot objekta raziskovanja: - dve temeljni zapovedi v sociologiji: Durkheim: družbene pojave je treba opazovati kot stvari, Weber: za sociologijo je predmet opazovanja subjektivno pomenski kompleks delovanja, Luckman and Berger : trditvi nista protislovni: družba ima objektivno dejanskost in se dejansko konstruira z dejavnostjo, ki izrača subjektivni pomen.

Fenomenologija, etnometodologija: Husserl: Kritika pozitivizma in historicizma, vrnitev k stvarim samim; Schutz: svet vsakdanjega življenja, svet intersubjektivnosti; Garfinkel: stalno dopolnjujoča se realnost, posameznik kot praktični metodolog.

Paradigma in metodološke predpostavke kvalitativnega raziskovanja: - družbeni svet ni dan (kot stvar), ampak je sokonstruiran v komunikacijskem procesu (Berger in Luckman), -metodološka zahteva je komunikativno terensko raziskovanje(spremenjen odnos med udeleženci raziskve – komunikacije v kateri se dojame konstrukcije sveta, ki so vedno rezultat interakcij) – paradigmatska metoda (zbiranje podatkov) v okviru kvalitativnega raziskovanja je torej opazovanje z udeležbo

Kritika tradicionalnega kvantitativnega raziskovanja

1. Spodbijanje oz. redefiniranje konceptov: objektivnost (problem ponavljivosti, vrednote) , veljavnost (problem operacionalizacije), zanesljivost (standardizacija in merjenje) 2. Ključna področja pogovorov: metodologija in raziskovalni postopki, razmerje subjekt (raziskovalec) – objekt (raziskovanec), družbena pogojenost raziskovanja

Začetki kvalitativne metodologije (Čikaška šola, 30. leta 20. stoletja):

-Thomas in Zaniecki: Obči teoretski in metodološki koncepti (analitična indukcija, holistični in zgodovinski pristop), - Anderson: avtor prve pomembne raziskave, -Že na začetku so bili prisotni vsi elementi sodobne kvalitativne metodologije (pomen terenskega dela oz. opazovanja z udeležbo, poudarjanje eksplorativnega pristopa, interpretativni pristop, postopno generiranje teoretskih konceptov iz empiričnega materiala, sekvenčna analiza.

Terensko raziskovanje in opazovanje z udeležbo: 1. Opazovanje z udeležbo (Becker 1970): podaljšana udeležba raziskovalca v dnevnem življenju neke skupine (ne nujno kot član skupine) in poskus raziskovalca da se poistoveti z normami, vrednotami in obnašanjem skupine. 2. Klasifikacij opazovanja glede na način udeležbe oz. prisotnosti na terenu (R.L.Gold in B.H.Junker) : raziskovalec je popoln udeleženec, udeleženec- opazovalec, opazovalec – udeleženec, čisti opazovalec (le prve tri oblike opazovanja imajo lahko značaj opazovanja z udeležbo, kakor ga definira Becker)

Zagotavljanje objektivnosti, zanesljivosti in veljavnosti v okviru terenskega raziskovanja: - prilagajanje pravilom komunikacije v raziskovanem okolju – interna veljavnost – prikaz poteka terenskega raziskovanja oz. eksplikacija pravil (zagotavljanje intersubjektivne preverljivosti oz. ponavljivosti.

Terensko raziskovanje – predpogoj za realizacijo različnih pristopov kot npr. : 1. sekvenčna analiza (Becker) (simultanost dveh faz - zbiranja podatkov in interpretacije)

1.tematska zavest (Berger) : -proces socialnega učenja (samorefleksija v toku raziskave) – razvijanje tematske zavesti je generalizacija konkretnih mikroizkušenj – diskurzivni odraz splošnih družbenih razmer.

Participativno terensko raziskovanje področja opzovanja: pomeni , prakse, dogodki , kontakti, vloge, odnosi, skupine, organizacije, okolja.

ZANOST IN NJENA STRUKTURA

Znanstveno raziskovanje : Znanstveno raziskovanje je utemljeno v konkretni znanstveni disciplini. Osrednji cilj znanstvenega raziskovanja je novo spoznanje. Značilnosti znanstvenega spoznanja so: organiziranost, sistematičnost, kontroliranost, načrtovanost, usmirjenost k vnaprej določenemu cilju, objektivnost.

Znanstveni zakon: znanstveni zakon govori o : obstoju in lastnosti pojavov, odnosih med pojavih, stabilnosti odnosov med pojavi, nujnosti odnosov med pojavi, pogojih veljavnosti dejstev. Lastnosti znanstvenega zakona pa so tudi : izkustvena narava, splošnost, univerzalnost, abstraktnost.

Metodologija : znanost o metodi, del logik, ukvarja se s pravili znanstvenega spoznavanja.

DRUŽBOSLOVNE PARDIGME

Znanstvena paradigma- vzorec raziskovanja. paradigmo lahko opišemo kot predpostavke in domneve znanstvene skupnosti, ki ne zahtevajo nikakega preverjanja znotaj te znanstvene skupnosti ali tudi kot način postavljanja raziskovanih vprašanj in način iskanj a odgovorov na ta vprašanja.

Elementi družboslovne paradigme oz. znanstvene discipline, ki so pomembni za razvoj metode: Pojmovanje družbe, pojmovanje družbene vloge znanosti, logično – epistemološki vidiki pojmovanja znanosti, raziskovalna praksa znanstvene discipline(razvitost).

Kritične reakcije na pozitivistično pojmovanje metode:1. Spor o metodi in spor o vrednotah (Konec 19. stol in začetek 20.stol.) A. historicizem (bistvena razlika med naravoslovjem in družboslovjem) W.Dilthey: ontološka razlika med naravo in družbo ma za posledico različen značaj izkustva v naravoslovju in družboslovju; W.Windelband: različen spšoznavni interes glede narave in družbe (nomotetske in idiografske znanosti) ; H.Rickert: formalne in materialne razlike ter koncept vrednotne relevantnosti. B. Max Weber in sociologija razumevanja (Poskus prebliževanja historicizma in pozitivizma) : znanost in vrednote ter problem izbora predmeta raziskovanja, problem pojasnjevanja družbenih pojavov – združitev konceptov razumevanja in vzročnosti, koncept idealnih tipov -idealni tip kot sredstvo spoznavanja prevzame vlogo znanstvenega zakona .

OBJEKTIVNOST IN PROBLEM DRUŽBENE DETERMINIRANOSTI DRUŽBOSLOVNEGA RAZISKOVANJA

Pojem objektivnosti: objektivnost se nanaša na potek in na rezultate raziskave. Načelo objektivnosti izvira že iz definicije znanosti, katere cilj je doseganje objektivnega spoznanja o stvarnosti. Pozitivizem je v izenačevanju spoznavnih principov družboslovja s spoznavnimi principi naravoslovja videl pod do objektivnosti raziskovanja družbenih pojavov.

Dva vidika objektivnosti: 1. Objektivnost kot odnos do stvarnosti (odprtost do izkustvenih info. , upoštevanje vseh relevantnih info.) 2. Formalne lastnosti znanstvenega spoznavanja (korektan uporaba ustreznih metod in postopkov,

standardizacija, ki omogoča ponovitev(lahko pomeni tudi izgubo info.), objektivno torej pomeni preverljivo.)

Ovire objektivnosti v družboslovju

1. Nezmogljivost popolne kontrole pogojev raziskovanja (nezmožnost oz. omejenost uporabe eksperimenta- -to je tudi problem naravoslovja, vendar je v družboslovju bolj izrazit.) 2. Družbena determiniranost raziskovanja (opazovanje od znotraj – raziskovalec je v bistvu del predmeta raziskovanj, položaj raziskovalca v družbi, interesi in vrednote raziskovalca- izhajajo iz njegovega položaja v družbi-raziskovalec torej ob vstopu v raziskovanje vidi raziskovani predmet iz določene individualne perspektive, reakcije in pričakovanja okolja – gre za pričakovanje naročnika, ki že v izhodišču vplivajo na potek raziskave ali pa za pritiske oblasti na neodvisne raziskovalce, ki z raziskavami odkrivajo neprijetna dejstva, zdrav razum –dejstvo da raziskovalec proučuje podatke iz vsakdanjega življenja , ki jih ljudje poimenujejo s termini iz običajnega jezika.

STRUKTURA POROČILA SPOZNAVANJA

Namen raziskave: 1. Glede na odnos do družbene prakse: -temeljne raziskave (cilj so nova spoznanja, ne pa kakršnokoli poseganje v realni svet , ki se raziskuje), -aplikativne raziskave (posredovanje izsledkov raziskave uporabnikom/naročnikom, ki načrtujejo (družben) delovanje, -akcijske raziskave (raziskovalni proces kot akcija v družbeno polje).

2. Spoznavni cilji raziskave: -eksploracija, -opis (in klasifikacija), -pojasnitev (in/ali razumevanje)

Elementi raziskave: 1. Enota analize (glej naprej), 2. Središče zanimanja (značilnosti, orientacije, delovanje), 3. Časovna dimenzija (npr. medčasovne primerjave), 4. Prostorska dimenzija (npr. mednarodna primerjalna raziskava)

Enote analize: -Pomembno je da natančno vemo, kaj je enota analize, dejstvo je namreč, da se lahko enota analize razlikuje od enote opazovanja v okviru zbiranja podatkov. – nekaj primerov enote analize : posamezniki, skupine, institucije oz. organizacije, produkti človekovega delovanja, dogodki, prostorske enote, kulturne celote. – Problemi: 1. zmeta konteksta, 2. redukcijem

K. Bailey: raziskovalni problem, hipoteze-raziskovalni načrt-zbiranje podatkov-kodiranje analiza-interpretacija rezultatov

Razčlenitev poteka raziskave po fazah:

1. Odkritje (praktični interes kot identifikacije raziskovalnega problema, zamisel o tem kakšne so stvari v realnosti, teorija kot kompleksen sistem, ki govori o tistem delu realnosti v katerega sodi raziskovalni problem) 2. Konceptualizacija (teorija): opredelitev ključnih pojmov za raziskavo. 3. Izbor metode in operacionaalizacija(problem raziskovalnega načrta-oblike raziskave; problem merjenja teoretskih konceptov) 4. Zbiranje podatkov: različni možni postopki. 5A. priprava in analiza podatkov(kodiranje, transformacije, ureditev podatkov; uporaba različnih metod za analizo) 5B. interpretacija (sklepi, komentarji, ocene) 6. aplikacija (poročila in uporaba rezultatov) .

Znanstvena pojasnitev :

1. ravni raziskovanja in znanstvena pojasnitev (eksplorativna, deskriptivna, klasifikatorsko-tipološka in eksplanatorna raven-pojasnitev, 2. teorij in znanstvena pojasnitev(teorija je bistvena sestavin koncepta znanstvene pojasnitve, teorija je izhodišče klasičnega koncept znanstvene pojsnitve, bistvene so naslednje sestavine teorije: pojmi(koncepti), (teoretske) spremenljivke, hipoteze(znanstvene predpostavke). 3. Odnos med pojavom in pojmom (konceptov): pomembno za

razumevanje odnosa med teorijo in izkustvom; pojav—zaznav –osmislitev-sodbe-pojem.

Znanstvene predpostavke:

1. hipoteze (so trditve ki zjemamo predmet in cilje raziskave v najširšem obsegu, govorijo o lastnosti pojavov in /ali o zvezah med pojavi oz. njihovimi lastnosti, bistveni sestavni element hipoteze je spremenljivka , 2. spremenljivke (razčlenitev teoretskih pojmov, inštrument za približevanje k objektu raziskave, merljive lastnosti opazovanih pojavov oz. objektov raziskovanja, lastnosti, ki se od primer do primera (lahko) razlikujejo (variabilnost) 3. Še o hipotezah 3.1. hipoteze morajo biti: preverljive, povezane z resničnostjo 3.2. dobre hipoteze: vsebujejo afirmativne trditve, njihova vsebin je jasna, so teoretsko utemeljene 3.3. viri oblikovanja hipotez: dedukcija, indukcija, analogija, zdrav razum. 3.4. sistem hipotez: generalne hipoteze, razčlenjujoče hipoteze, posamične oz. konkretne hipoteze. 4. Ravnih raziskovanja in hipoteze: deskriptivna raven, (hipoteze z deskriptivno vsebino), klasifikatorsko-tipološka raven (hipoteze z klasifikatorsko tipološko vsebino), eksplanatorna raven (hipoteze z eksplikativno vsebino-povezanost med spremenljivkami, hipoteze o vzorčno –posledičnih odnosih)

Bivariantne zveze (povezanost dveh spremenljivk): 1. smer povezanosti (pozitivne in negativne zveze) 2. Jakost zveze (možnost napovedovanja vrednosti druge spremenljivke) 3. Linearne in nelinearne zveze. 4. simetrične in asimetrične zveze (simetrične-korelacije, asimetrične-vzorčnost)

Vzorčnost in pojasnitev

1. Determinizem – vzroku nujno sledi posledica in tega ni mogoče spremeniti le s preprosto odločitvijo volje. 2. dva modela pojasnitve v družboslovju : idiografski (vsi vzroki konkretnega pojava), nomotetski (bistveni vzrok vseh pojavov iste vrste)

MERJENJE (IN OPERACIONALIZACIJA)

Splošno o merjenju: 1. Konkretno merjenje (zbiranje podatkov) je končni člen v procesu operacionalizacije (neposredni stik z iskustvom) 2. Izhodišče merjenja je postopek konceptualizacije in razčlenitve teoretskih pojmov ter definiranja spremenljivk. 3. Neposredna priprava merjenja : izbor ustreznih (izkustvenih) znakov teoretske spremenljivke (indikatorjev) na podlagi njene operacionalne definicije, izdelava merskega inštrumenta. 4. merimo lastnosti opazovanih enot . 5. Merjenje – pripisovanje simbolov opazovanim enotam in klasifikacija opazovanih enot. 6. Rezultat (produkt) merjenja so podatki, ki predstavljajo vez med teoretskim konceptom in realnim svetom – podatki so torej slika realnega sveta, ki je nastala kot rezultat procesa operacionalizacije.

Spremenljivka-indikator-indeks

1. indikator je zunanji znak teoretske spremenljivke. 2. teoretske spremenljivke opazujemo posredno preko indikatorja ker se nanašajo na pojave, ki jih ni mogoče neposredno opazovati (npr. stališča) in so več dimenzionalne (kompleksne) 3. Indeks je iz indikatorjev sestavljeno merilo teoretske spremenljivke.

Klasifikacija merjenja

1. glede na način izvjanja merjenja: osnovno merjenje, izpeljano merjenje (na temelju zakona ali stabilne zveze in na temelju dogovora) 2. glede na sestavljenost merskega inštrumenta: en indikator , več indikatorjev- indeks. 3. glede na raven merjenja (formalne lastnosti lestvic): Kvalitativne lestvice-nominalne , kvantitativne lestvice-ordinalne, intervalne, razmernostne.

Lestvice in ravni merjenja

1. kvalitativne lestvice (atributivne, nominalne): prisotnost odsotnost pojava, poklic, članstvo v stranki. 2. ordinalne lestvice –rangi: šibka kvantitativna lestvica, od malo do

veliko 3. intervalne lestvice : stroge kvantitativne lestvice, enaki razmiki med točkami na lestvici, ni ničelne točke. 4. razmernostna lestvice-ratio: stroge kvantitativne lestvice, enaki razmiki med točkami na lestvici, ničla je definirana

Vrste sestavljenih merskih lestvic(za merjenje stališč)

1. sumacijski rang: serija vprašanj na katere je možen le pozitiven ali negativen odgovor, vprašanja domnevo merijo isto teoretsko sprejemljivko, končni rezultat je indeks katerega vrednost se dobi s preštevanjem pozitivnih ali negativnih odgovorov, merska raven lestvice je največ ordinalna – vrednosti na lestvici pomenijo torej le zaporedje.

Problemi in omejitve : ni zagotovila da vsa vprašanja merijo isti koncept, do istega števila točk se lahko pride na različne načine, formalno imajo vsa vprašanja v lestvici enako težo vsebinsko pa lahko izražajo različno intenzivnost merjenega pojava.

2. Thurstonova lestvica : navidezno enaki intervalni- intervalna raven merjenja , vse trditve merijo isti koncept-ležijo na isti dimenziji, težo posameznih trditev je vnaprej določena. Postopek: izbor trditev, ki izražajo različno intenzivnost merjenega stališča; ocena izbranih trditev s pomočjo sodnikov; pripisovanje lestvične vrednosti vsaki trditvi s pomočjo mediane sodniških ocen ; končni izbor trditev – izbrane so trditve pri katerih so bile ocene sodnikov najmanj razpršene (običajno enajst trditev lahko tudi devet ali sedem); anketiranje – od anketirancev se pričakuje da o vsaki trditvi povejo ali se z njo strinjajo ali ne.

Problemi in omejitve: težavna procedura za pripravo lestvice(sodniki), težave pri izračunu indeksne vrednosti.

3.Likertova lestvica 1936: serija trditev, ki ležijo na isti dimenziji-merijo isto teoretsko sprejemljivko, do istega števila točk se lahko pride na različne načine, zaradi postopka oblikovanja jo razumemo kot intervalno lestvico.

Postopek: izbor trditev; anketiranje, oblikovanje indeksa, ugotavljanje enodimenzionalnosti lestvice, ugotavljanje diskriminativne moči posameznih trditev, izločanje neustreznih trditev in ponovno oblikovanje lestvice.

Problemi: postavlja se vprašanje ali razmiki med posameznimi kategorijami lestvice pri posameznih trditvah enaki –v bistvu govorimo o ordinalnosti lestvice na ravni posameznih trditev ; večje analitske možnosti ker so že posamezni itemi na lestvici v obliki ordinalne lestvice, lažje preizkušanje veljavnosti in zanesljivosti lestvice, postopek oblikovanja lestvice je lažji kot pri Thurstonovi lestvici.

4. Semantični diferencial: pari pridevnikov, do istega števila točk na različne načine, možna je intervalna raven merjenja-kot pri Likertovi lestvici.

Postopek: izbor pojmov, pripravi se nabor parov nasprotujočih pridevnikov-predvideva se tri dimenzije odnosa do merjenih pojmov(vrednotenje, moč, aktivnost), anketiranje –anketiranci ob vsakem paru pridevnikov izrazijo svoj občutek glede pojmov, ki nas zanimajo, analiza- preizkus hipoteze o več dimenzionalnosti odnosa do opzovanih pojmov in priprava lestvic za vsako dimenzijo

5. Guttmanova lestvica-skalogramska analiza: meri stališča in ravnanja, kumulativna serija vprašanj (dihotomna vprašanja, isto št. očk na isti način , monotonost), enodimenzionalnost, ordinalna raven merjenja.Merilo monotonosti : koeficient rproduktibilnosti , minimalna kardinalna reproduktibilnost.

Problemi: vprašanja ne tvorijo G. lestvice vnaprej ampak le v okviru strukture podatkov ki so analizirani , G. lestvica je torej lahko le rezultat analize- pregled tabele lahko vodi tudi k izločitvi vprašanj ki odstopajo od koncepta monotonosti.